

Piotr Szukalski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Łódzki
piotr.szukalski@uni.lodz.pl

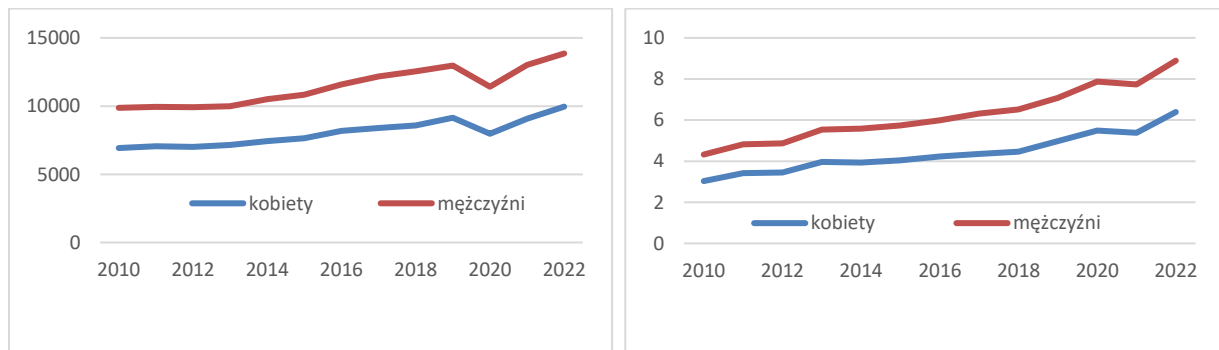
Nowożeńcy w późnym wieku

Choć każdy wiek jest dobry na znalezienie miłości (lub choćby życiowego partnera), większość związków formowana jest przez relatywnie młodych ludzi. W świadomości społecznej istnieje *cultural age-deadline*, tj. kulturowo zdeterminowane przekonanie o granicy ekstremalnego wieku „odpowiedniego” do podejmowania pewnych kroków, w tym przypadku do formowania małżeństw. Dolna granica tego wieku była powiązana długo z wymaganiami prawnymi odnoszącymi się do konieczności bycia pełnoletnim, zaś obecnie podnosi się pod wpływem opóźniania momentu uzyskania samodzielności ekonomicznej, co sprawia, że małżeństwa zawierane przed 25. urodzinami zazwyczaj uznawane są przedwczesne. Z kolei górna granica jest słabiej widoczna, aczkolwiek związki – zwłaszcza te pierwsze – formowane po ukończeniu 40 lat postrzegane były i są jako zbyt późne. Jednakże raz jeszcze wyraźnie podkreślić w tym miejscu należy odmienną ocenę maksymalnego wieku zawierania małżeństw pierwszych i powtórných. Dodatkowo, występują różnice odnośnie do „odpowiedniego” wieku mężczyzn i kobiet, choć stają się one z biegiem czasu coraz słabiej artykułowane.

W niniejszym opracowaniu, pisząc o późnych nowożeńcach, na uwadze mieć będziemy osoby, które – formalizując związki – mają już ukończone 50 lat. Powodem, dla którego warto podjąć temat takich związków, jest ich szybko rosnąca liczba (rys. 1A) i udział (rys. 1B). Odzwierciedla to – z jednej strony – starzenie się populacji naszego kraju, z drugiej zaś zastanawia, albowiem nawet epidemia Covid-19, przekładająca się na silny spadek liczby rejestrowanych związków, miała w tym przypadku wpływ jedynie krótkoterminowy.

Rysunek 1

Małżeństw zawierane przez kobiety i mężczyzn mających ukończone 50 lat w Polsce w latach 2010-2022

A. Liczba małżeństw

B. Udział wśród ogółu małżeństw (w %)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W efekcie w latach 2010-2022 liczba interesujących nas nowożeńców wzrosła o 40%, a jednocześnie w warunkach silnego spadku liczby nowo zawieranych małżeństw ich udział podwoił się.

Warto przy tym zaznaczyć olbrzymią, zachodzącą na naszych oczach, zmianę odnośnie do liczby i struktury wieku osób w najlepszym wieku do zawierania związków małżeńskich. Jeśli za taki przyjąć wiek 25-29 lat, to na koniec roku 2000 w wieku tym było 1,406 mln mężczyzn, w 2010 r. – 1,658 mln, w 2020 r. – 1,213 mln, w 2022 r. – 1,106 mln, zaś prognoza GUS z 2023 r. mówi o tym, że w 2025 będzie ich 0,986 mln, zaś w 2030 r. 0,899 mln. W przypadku kobiet odpowiednie dane przybierały wartość: 1,336 mln, 1,611 mln, 1,173 mln, 1,071 mln, 0,951 mln i 0,873 mln. Nie powinno zatem dziwić, że przy tak dynamicznie zmniejszającej się liczbie potencjalnych, młodych nowożeńców waga nupturientów starszych rośnie i będzie wzrastać.

Zdecydowana większość starszych wiekiem nowożeńców to osoby relatywnie młode, a zatem przed „sześćdziesiątką” (w 2022 r. 62,8% kobiet i 55,4% mężczyzn), niemniej powoli, lecz systematycznie podnosi się udział tych starszych. Zgodnie z zasadą homogamii, głoszącej występowania tendencji do formowania związków z osobami o podobnych, kluczowych cechach statusu społecznego, nowożeńcy po „pięćdziesiątce” formują związki z reguły z osobami w zbliżonym wieku (tab. 1). Na łącznie 15180 małżeństw zawartych w 2022 r. przez kobiety i mężczyzn w interesującym nas wieku, łącznie 56,9% to były związki, gdy oboje nowożeńcy mieli przynajmniej 50 ukończonych lat.

Tabela 1
Rozkład wieku nowożeńców w 2022 r.

Grupa wieku mężczyzn	Grupa wieku kobiet										
	do 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+	Razem
do 19	108	66	3	-	-	1	-	-	-	-	178
20-24	648	9227	2142	188	43	21	4	1	-	-	12274
25-29	241	14454	33689	3759	583	137	29	9	2	-	52903
30-34	52	2840	17454	14396	2468	540	122	23	4	-	37899
35-39	19	505	3596	7744	6032	1619	439	95	10	5	20064
40-44	2	134	753	2203	3777	2975	1017	256	58	21	11196
45-49	1	44	205	695	1434	2227	2003	644	136	57	7446
50-54	2	18	55	192	491	880	1420	1156	274	130	4618
55-59	-	6	17	66	139	345	675	892	624	288	3052
60+	-	1	13	39	109	225	523	911	1157	3209	6187
Razem	1073	27295	57927	29282	15076	8970	6232	3987	2265	3710	155817

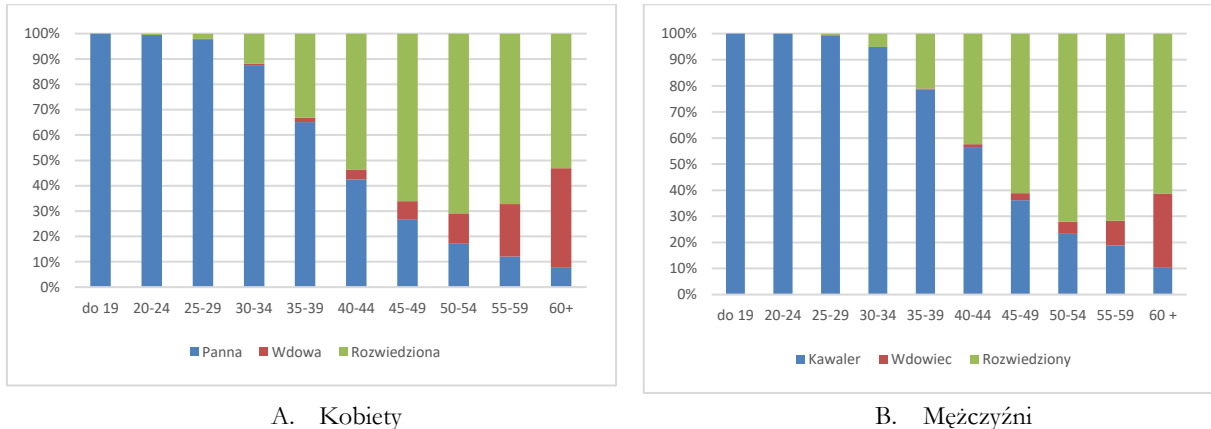
Źródło: Baza danych GUS Demografia

Bardzo rzadko występują duże różnice, zazwyczaj są to osoby w wieku $\pm$ kilku lat. Niemniej warto zaznaczyć i takie związki, w których występują ekstremalnie duże różnice, tj. przynajmniej 20-letnie (zob. [Szukalski 2012]). Pamiętać jednak należy, iż są one jedynie sporadyczne i w dużym stopniu wynikają z wysokiego wieku nowożeńców, umożliwiającego pojawienie się tak dużych różnic.

Jak można się domyślać, starsi nowożeńcy różnią się od tych młodszych również i stanem cywilnym. Zdecydowanie częściej występują wśród nich bowiem małżeństwa powtórne, zawarte po ustaniu poprzedniego związku wskutek rozwodu lub zgonu partnera. W zależności od wieku i płci odpowiadają za co najmniej $\frac{3}{4}$ wszystkich związków formowanych przez starszych nowożeńców. Równocześnie wspomniana wcześniej zmiana rozkładu wieku potencjalnych nupturientów prowadzi do podwyższania się ważności małżeństw powtórnych, które obecnie odpowiadają już w skali kraju za $\frac{1}{4}$ ogółu nowo formowanych związków (25,1% w 2022 r.).

Rysunek 2

Stan cywilny nowożeńców w 2022 r. według ich płci i wieku

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych GUS *Demografia*,
<https://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/CustomSelect.aspx>

Zatem to małżeństwa powtórne odpowiadają za zdecydowaną większość formowanych związków w badanym przez nas wieku. W 2022 r. spośród 8641 małżeństw, w których oboje stający na ślubnym kobiercu nowożeńcy mieli przynajmniej 50 ukończone lat, jedynie 286 małżeństw zawarli kawalerowie z pannami, 822 to związki wdowy z wdowcami, zaś aż 3752 ślubów zawarli rozwiedzione z rozwiedzionymi. W przypadku pozostałych kombinacji zdecydowanie dominowały związki osób rozwiedzionych.

Fakt, że dominowały osoby po rozwodzie samoistnie wpływał też na zdecydowanie niższy udział wśród interesujących nas nowożeńców osób decydujących się na legalizację związku w formie wyznaniowej, rodzącej skutki cywilno-prawne. O ile wśród ogółu nowożeńców udział osób decydujących się na zawarcie małżeństwa wyznaniowego wynosił w roku 2022 r. 51,0%, o tyle wśród mężczyzn „po pięćdziesiątce” wynosił jedynie 9,7%, zaś wśród kobiet 12,4%

Oprócz wyraźnego związku z płcią, wiekiem i stanem cywilnym częstość późnego wstępowania w związki małżeńskie uzależniona jest od uwarunkowań kulturowo-obyczajowych, co wyraża się jej przestrzennym zróżnicowaniem (tab. 2). Generalnie, częściej starsi nowożeńcy występują w tych województwach, gdzie większy odsetek związków kończy się rozwodem. Stąd też nie dziwny się, że województwa Polski Zachodniej, a zatem obszary mniej tradycyjne obyczajowo i rzadziej identyfikujące małżeństwo z instytucją wyznaniową (co przejawia się np. niższym udziałem małżeństw wyznaniowych), odznaczają się najwyższymi udziałami starszych panien i panów młodych. Z kolei Polska Południowo-Wschodnia charakteryzuje się udziałami najniższymi.

Co więcej, tam, gdzie omawiane udziały są najniższe, tam i zdecydowanie rzadziej na ślubnym kobiercu stają osoby w wieku 60 lat i więcej, a zatem występuje silniejsze przekonanie o konieczności podporządkowania się wspomnianemu wcześniej *cultural age-deadline*.

Jako ciekawostkę dodajmy, że w przypadku największych, polskich miast mamy do czynienia z udziałami bliskimi dla średniej dla kraju. W Warszawie bowiem późni nowożeńcy odpowiadają za 6,3% kobiet zawierających małżeństwo w 2022 r. i za 9,4% mężczyzn. W pozostałych wielkich miastach wielkości te wynoszą odpowiednio: Kraków – 4,7% i 6,7%; Wrocław – 5,1% i 6,6%, Łódź – 9,0% i 12,1%, Poznań – 6,0% i 8,5%. Jedynie zatem w Łodzi – z uwagi na znacząco starszą strukturę wieku ludności, wysoki udział małżeństw powtórnych (29,1%) oraz generalnie niską skłonność do formalizowania związków – interesujące nas udziały wyraźnie odbiegają *in plus* od średniej ogólnopolskiej.

Tabela 2

Podstawowe informacje o udziale późnych nowożeńców i wśród nich nowożeńców po 60. roku życia według płci i województwa w 2022 r.

Region	Mężczyźni		Kobiety	
	Udział wśród nowożeńców (w %)	Udział po 60+	Udział wśród nowożeńców (w %)	Udział po 60+
Dolnośląskie	11,2	45,3	8,0	40,2
Kujawsko-pomorskie	10,3	43,7	7,8	33,3
Lubelskie	6,2	45,6	4,5	37,1
Lubuskie	12,7	42,1	9,0	36,8
Łódzkie	9,2	42,3	6,6	34,9
Małopolskie	5,9	45,0	3,9	37,1
Mazowieckie	8,3	46,3	5,8	40,1
Opolskie	10,3	42,4	7,3	35,7
Podkarpackie	4,5	38,4	3,1	32,6
Podlaskie	6,8	40,4	4,8	36,0
Pomorskie	9,8	41,5	6,8	34,4
Śląskie	11,1	45,6	8,3	36,1
Świętokrzyskie	6,2	50,7	4,6	45,2
Warmińsko-mazurskie	10,9	50,7	8,3	39,5
Wielkopolskie	8,1	43,6	6,0	35,6
Zachodniopomorskie	13,1	46,0	9,6	40,3
Polska	8,9	44,6	6,4	37,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie bazy danych GUS *Demografia*,
<https://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/CustomSelect.aspx>

* * *

W najbliższych latach oczekiwać należy dalszego wzrostu znaczenia małżeństw zawieranych przez starszych wiekiem nowożeńców, z uwagi na wspomniany spadek liczby osób w zwyczajowym wieku tworzenia zalegalizowanych związków. Wciąż duża liczba rozwodów orzekanych w przypadku relatywnie licznych obecnych czterdziesto- i pięćdziesięciolatków będzie kolejnym czynnikiem wzmagającym ważność badanego zjawiska. Kolejnym jest obserwowana wśród starszych Polaków i Polek niższa w porównaniu do młodszych generacji skłonność do tworzenia długookresowych związków niesformalizowanych w sytuacji podjęcia decyzji o wspólnym zamieszkiwaniu.

Literatura

- GUS (Główny Urząd Statystyczny), 2023, *Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP'2021*, GUS, Warszawa, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechno-nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/rodziny-w-polsce-w-swietle-wynikow-nsp-2021,7,2.html>
- Kaluża D., 2010, *Nowożeńcy w „późnym wieku” w Polsce*, [w:] D. Kaluża, P. Szukalski (red.) *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej*, Uniwersytet Łódzki, Łódź, https://www.researchgate.net/profile/Dorota-Kaluza-Kopias/publication/294406924_Nowożeny-po-60-roku-zycia-w-Polsce-Nuptiality-aged-60-and-older-in-Poland/links/56e7f55e08ae9aecadbaab63/Nowozency-po-60-roku-zycia-w-Polsce-Nuptiality-aged-60-and-older-in-Poland.pdf
- RRL (Rządowa Rada Ludnościowa), 2023, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2021-2022*, <https://bip.stat.gov.pl/organizacja-statystyki-publicznej/rzadowa-rada-ludnosciowa/publikacje-rzadowej-rady-ludnosciowej/raporty-sytuacja-demograficzna-polski/>
- Szukalski P., 2012, *Różnica wieku nowożeńców w Polsce*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 6, 16-28, <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/3641>
- Szukalski P., 2021, *Małżeństwa pontorne we współczesnej Polsce. Szkieł demograficzny*, „Polityka Społeczna”, nr 7, 5-12, <http://hdl.handle.net/11089/39651>